

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ УМІНЬ ЯК СКЛАДНИК ПРИРОДОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

О.В. Безугла

*спеціаліст вищої категорії, вчитель початкових класів,
Криворізької загальноосвітньої школи I-III ст. № 108*

Вступ. Освіта для сталого розвитку – вимога часу, продиктована проблемами взаємовідносин людини з природою, що носять глобальні масштаби, потребують величезних соціально-економічних змін. Вони диктують відмову від споживацького ставлення до природи, переоцінку існуючих поглядів, цінностей.

На екологічну освіту покладаються значні надії щодо виховання нової генерації людей з відповідним мисленням, високою екологічною культурою, екологічним підходом до створення умов для взаємин між людиною і природою. Це визначає необхідність формування в учнів початкової школи екологічно доцільного способу життя, вироблення екологічних умінь, що є складником природознавчої компетентності.

Мета роботи полягає у визначенні теоретичних підходів до формування екологічних умінь учнів початкових класів на засадах компетентнісного підходу. Це дає можливість визначити екологічну доцільність для соціуму, необхідність боротися за виживання, має відповідати нормам та простим правилам життя: сортування сміття, економія природних ресурсів, безпечного для здоров'я та довкілля побуту. Виконання цих правил можливе за умови формування економічних умінь, пов'язаних із засвоєнням учнями способів дій у процесі розв'язання практичних і теоретичних задач екологічного змісту.

Результати та обговорення. Можна окреслити два види умінь – інтелектуальні (інформаційні, накопичення теоретичних знань) та практичні (пов'язані з навчальною діяльністю школярів). У зв'язку з цим серед основних принципів формування екологічних умінь молодших школярів ми виділяємо дві групи принципів:

➤ принципи відбору навчального матеріалу для формування екологічних умінь, а саме: зв'язку екологічно спрямованої інформації

з програмами різних навчальних предметів; відповідності екологічної інформації віковим особливостям учнів, рівню розвитку їх пізнавальної сфери;

► принципи відбору методів формування екологічних умінь, а саме: забезпечення активної пізнавальної діяльності учнів; методи формування екологічних умінь; стимулювання інтересу до екологічного змісту засобами пізнавальних ігор, діалогічних і дослідницьких способів навчання; реалізація ідеї інтегрованого навчання із застосуванням методів формування екологічних умінь; взаємозв'язку методів формування екологічних умінь з формами колективної діяльності учнів на уроці та позакласній роботі.

На уроках природознавства слід надавати можливість учням висловлювати та відстоювати власну точку зору, мислити критично, вчитися працювати в команді, домовлятися та поважати демократичні рішення; бути толерантним та відповідальним, бути відкритим для навчання та самонавчання; вміти приймати сома стійні рішення у власному повсякденному житті. У процесі формування екологічних умінь молодші учні вдаються до відкриття нового, дослідження, пошуку інформації.

Ще однією ефективною формою організації навчальної діяльності учнів є аудит – своєрідне дослідження стилю життя власного та родини на основі аналізу життєвого досвіду за допомогою запитань. Розрізняють класний аудит – якісні і кількісні аспекти поведінки, і домашній аудит, що передбачає проведення досліджень, вимірювань, спостережень, нескладних підрахунків удома з батьками. Нами було обрано теми, які найбільш є найбільш сприятливими для формування в учнів екологічних умінь та доцільної поведінки, а саме: «Сміття» — вивчаємо проблему сміття в нашій оселі та шукаємо шляхи для їх вирішення. «Вода» — вимірюємо власні витрати води та намагаємося скоротити їх. «Енергія» - досліджуємо енерговитрати сім'ї. «Стосунки» - шукаємо та випробовуємо шляхи гармонізації своїх стосунків з оточуючими. «Здоров'я» — вчимося бути здоровими та дбати про здоров'я близьких. «Рослини» — піклуємося про рослини в оселі та поза нею.

Характерною особливістю реалізації принципів сталого розвитку є *інтеграція* змісту тематичних блоків із змістом предметів інваріантної частини навчального плану тому, що екологічні уміння в початковій школі формуються у процесі навчання різних предметів –

природознавства, основ здоров'я, літературного читання, математики, трудового навчання та ін. Для прикладу наведемо перелік тем, суголосних зі змістом навчання природознавства й покажемо їх резерв для формування екологічних умінь (табл. 1).

Таблиця 1

Теми курсу з природознавства	Очікуваний результат, (формування екологічних умінь)
<p>Світ живої природи. Рослини їх будова. Древа, куші, трав'янисті рослини. Кімнатні рослини.</p> <p>Людина і природа: чому ми любимо і бережемо природу? Значення природи для життя людини. Бережне ставлення до природи Природа в місті / селі та на його околицях. Охорона водойм. Охорона рослин.</p> <p>Праця людей у місті/селі.</p> <p>Моя країна – Україна. Рекомендовані навчальні проекти. Назву і маршрут проекту учитель визначає разом з дітьми – учасниками проекту. Запропоновані назви – орієнтовні.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Хто живе в моїй оселі? 2.Як економно використовувати воду в повсякденному житті? 3.Як живуть мурахи? 4.Дніпро – найбільша річка України. <p>Добра справа для природи.</p>	<p>Розповідає про проблеми збереження та збагачення природних ресурсів;</p> <p>пояснює причини і наслідки небального ставлення до природи;</p> <p>досліджує власні звички та стиль життя щодо дбайливого господарювання;</p> <p>визначає і виконує прийнятні для себе дії щодо догляду за домашніми улюбленицями, економного витрачання води, збереження природних ресурсів</p> <p>бере участь у міні-проекті щодо залучення інших до справи економного використання природи презентує її результати</p>

Під час проектної діяльності в молодших школярів формуються уміння організувати себе та свою діяльність, що відображається у цілеспрямованості, обґрунтованій мотивації, плануванні діяльності, самостійності у прийнятті рішень, відповідальності за справу.

Висновки. Таким чином, володіння екологічними уміннями допоможе учням здійснити свідомий вибір способу власного життя, усвідомити необхідність збереження рівноваги та власної причетності до проблеми навколишнього середовища та життя суспільства, зокрема в своєму мікрорайоні, враховуючи екологічне становище міста Кривого Рогу. Виробити модель поведінки, що відповідає потребам стійкого розвитку, сприймати екологічні проблеми рідного міста як особистісно важливі, а також бажання діяти у цьому напрямі. Сформованість екологічних умінь є основою зміни мислення людини та переоцінки цінностей. Вона забезпечується за рахунок реалізації

змісту екологічної інформації на основі інтеграції різних знань, ефективної організації пізнавальної активності учнів, в умовах позитивної і продуктивної міжособистісної взаємодії в класі.

Список використаної літератури.

1. Андрусенко І.В. Формування екологічних умінь як складник природознавчої компетентності // Початкова школа. – 2016. – №12. – С. 22 – 26.
2. Мелманн М. Диалоги об образовании для устойчивого развития / М. Мелманн, Е.И. Пометун. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – 180 с.
3. Постанова №462 від 20 квітня 2011 року «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти».
4. Природознавство. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів, 1-4 класи. - К.: Видавничий дім «Освіта», 2016.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручн. / О.Я. Савченко. – К.: Грамота, 2012. – 504 с.